

Історія. Історіографія. Джерелознавство. Етнографія.

Пасічник І.Д.

Острозька Академія в контексті історії України

У жовтні 1996 р. виповнилось 420 років з часу заснування першого вищого навчального закладу Східної Європи - перлини української освіти й культури - Острозької Академії (ОА).

Велична і водночас драматична її історія, яка нерозривно пов'язана з історією Острозького князівства. Волинське місто Острог на зламі XVI - XVII ст. стало блискучим осередком не лише економічним і політичним, але, головне, - всеукраїнським інтелектуальним центром. Саме тут протягом 1576-1636 рр. діяла академія - перша школа вищого типу в православному регіоні Європи.

Опис Острога 1603 року фіксує на пригородку біля князівського замку - "Академія, школи й другіє помешчення коллегіатские рускіє".

Академію заснував один із найбільших магнатів держави того часу, відомий меценат, політичний діяч, нащадок Київського князя св. Володимира - князь Василь-Костянтин Костянтинович Острозький. Величезні маєтності, походження, посідання впливових родів і адміністративно-політичних посад давали йому змогу впродовж півстоліття відігравати визначну роль у політичному житті. Як зазначає С.Кардашевич, цей князь був утричі багатший за самого короля Речі Посполитої. Йому належала третина всієї Волині, маєтності у Київському, Володимирському, Білоцерківському, Богуславському, Переяславському, Канівському та Черкаському старостах. У маєтностях князя було понад 3040 міст та сіл. Ці велетенські володіння приносили колосальні, як на ті часи, прибутки - понад мільйон золотих червінців у рік. У князя були торгові доми у Гданську, Ярославі, Львові, величезні замки в Дубні, Турові, Тарнові, Звягелі й двори-палати у Варшаві й Вільнюсі.

Як визначний лідер православної опозиції Речі Посполитій князь В.-К. Острозький брав активну участь у всіх тогочасних політично-релігійних акціях. Свідченням величезного авторитету князя стало призначення його патріаршим екзархом для православних Речі Посполитої. Осібною грамотою 1590 р. король

польський дав йому право "апробувувати" кандидатів на православних єпископів, тобто король згоджувався не затвержувати призначення в єпископи без згоди кн. Костянтина. Від Вільнюса і до Александрії (Єгипетської) цей магнат прославився своїми щедрими пожертвами на церкви, монастирі: кн.Костянтин збудував 600 церков, 20 монастирів, латинський костел, мечеть для татар, синагогу.

Князь В.-К.Острозький відомий в історії і як талановитий полководець, який переміг в 65 битвах. У віршованій "похвалі" герба кн.Острозького відомого тодішнього поета Андрія Римші читаємо:

*"Не щадяща здравия никоего оутрати
Кріпко побиждал розличних супостат полки
Й еше может
Аще Бог поможет"*

Місто Острог на той час було визначним політико-адміністративним центром. Воно отримало за клопотанням кн.В.-К.Острозького перед королем Ст. Баторієм у 1585 р. королівський привілей на магдебурське право, тобто на міське самоврядування, що дало поштовх до ще швидшого економічного розвитку міста. Острог збільшувався просторово, зростала і кількість мешканців. У місті функціонував міський уряд.

В Острозі процвітали різноманітні ремесла. Статистичні джерела свідчать, що в місті працювали ремісники тридцяти шести спеціальностей. Збереглися відомості про існування в Острозі ремісничих цехів: ковалів, кравців, пекарів, шевців, теслярів, скрипкарів, гончарів, малярів, золотарів та ін. Славився Острог і виробництвом зброї. Острог був значним торговим осередком. Через місто проходило декілька важливих торговельних шляхів з Польщі, Молдавії, Білорусії, Литви, Росії, Балкан та Західної Європи. Згідно з королівським привілеєм в Острозі щонеділі відбувалися багатолюдні торги, а тричі на рік проводились великі ярмарки. Митні та торговельні свободи притягували сюди купців майже з усієї Європи і навіть зі Сходу.

Найбільшим досягненням кн. В.-К.Острозького, безперечно, була Академія, заснована в його резиденції при князівському дворі на так званому Пригородку. На зламі XVI-XVII ст. в Острозі панувала особлива духовна

атмосфера. Зустрічались, поєднувались і взаємовпливали різні національно- культурні традиції. Острог швидко зробився відкритим до сприйняття всіляких новітніх культурних, мистецьких та релігійних віянь. Досить сказати, що протягом останньої чверті XVI ст. докорінно змінився зовнішній вигляд Острога (за участю італійських архітекторів). Жодне волинське місто того часу не мало стільки будівель, виконаних у ренесансовому стилі.

Інтелектуально-мистецьке середовище міста творили досить численні малярі, співаки, цехові та придворні музики, будівничі-іноземці, вчителі, а також приватні та міські аптекарі - усі здебільшого бакалаври Краківського університету.

Отже, вибір Острога для влаштування тут культурно-освітнього, видавничого центру не був випадковим. Про діяльність і роль самого князя Костянтина в організації і фундації Академії та видавничого руху чудово написано у передмові до Острозького "Нового Завіту" з "Псалтирем", виданого в Острозі в 1580 р.: "Сіяюще яко цвѣторосльная вітв благочестия источник милости й рачитель богодухновенных догмат святая собория апостюльския церкви распалѣем многою любовию достохвально желание подвигнул еси, о, благочестивий княже!"

Великі суми на розбудову ОА надала й племінниця князя В.-К.Острозького, дочка його брата Іллі Гальшка кн. Острозька. У її заповіті, датованому 15 березня 1579 р., зазначено: "Досыт записом дарунком й обовязком моим на шпитал, на Академию Острозскую...утвержам й умоцняем..." За її, мабуть, прикладом інша Гальшка - Гулевичівна, київська міщанка, 1615 р. подарувала київському братству землю під "школу, дѣтям, так шляхетским так й местским".

В основу діяльності ОА було покладено традиційне для середньовічної Європи, однак цілком незвичне для українського шкільництва, вивчення семи вільних наук (граматики, риторики, діалектики, арифметики, геометрії, музики, астрономії). Вивчався в ОА і ряд інших дисциплін, серед яких медицина, основи тогочасного права тощо. Унікальність та оригінальність ОА виявились й у тому, що тут уперше в українському шкільництві було запроваджено викладання грецькою та латинською мовами, а навчання церковнослов'янською було поставлено на науково-методичний рівень. Найвидатніший український історик Михайло Грушевський,

надаючи великого значення ОА в її історичному минулому, зазначав, що вона "лічиться першим огніщем нової освіти, нового шкільництва, нового духовного життя", і що "се піднесення ініціативи й культурної енергії робить вражіння якогось блискучого феєрверку", було це - "справжнє відродження в повнім значенні того слова".

В історії ОА можна окреслити три періоди. Час її становлення (1576-1586) характеризується великим інтенсивним спалахом. Острозький культурно-освітній центр, який окрім ОА включав ще літературно-публіцистичний гурток та видавництво, залучав до співпраці діячів різних конфесій, ідеологічних та політичних орієнтацій, попри перевагу православного спрямування діяльності осередку. Першим ректором Академії був письменник-полеміст і поет Герасим Смотрицький, родом із Поділля. Як свідчать сучасники і акти костела фарного в Острозі, учні (спудеї) навчались "при Академії Руській під керівництвом руського ректора". Герасим Смотрицький був, безперечно, одним із найвидатніших культурних і освітніх діячів, просвітителів XVI ст. в Україні. Перу Смотрицького належать чимало гострих, полемічних творів, серед них перша друкована пам'ятка полемічної літератури "Ключ царства небесного" та "Календар римский новий", видані в одній збірці. В книзі зазначено: "Написано у Академии Острозской".

Наступний період діяльності ОА - 1587 - початок 1620 -х рр. - час її найвищого розквіту. Академія налагодила тісні стосунки з різними освітніми та науковими центрами Європи, зокрема з Грецією, Балканськими країнами, а також з Австрією, Литвою, залучила до праці багатьох видатних особистостей того часу - українців та чужоземців, які з'їхались до "міста мудреців". Їх набутий у відомих європейських університетах досвід був втілений у діяльність ОА. Про те, що викладання в Академії мало дуже високий рівень, і саме тут, в Острозі, зосереджувались великі наукові сили, свідчить видатний діяч української культури, просвітитель і письменник, випускник ОА архімандрит Києво-Печерської лаври Захарія Копистенський у виданому в 1621 р. у Києві монументальному трактаті "Палідонія". Він зазначав, що в Острозі, в ОА було багато ораторів рівня Демосфена, філософів і мудреців, докторів слов'янської, грецької і латинської мов, тут були "славні" математики, астрологи тощо.

Серед професорів академії найвидатнішими були зокрема: грек Никифор Кантакузин, славний своєю ерудицією, випускник Падуанської академії; його співвітчизник Кирило Лукаріс - також вихованець Падуанської Академії, певний час ректор ОА, згодом патріарх Александрійський та Константинопольський; астроном, математик, доктор медицини, випускник Краківського і Падуанського університетів Ян Лятош. Певний внесок у поширення знань про Академію та її гуманітаризацію зробив Симон Пекалід (Пенкала, Пенкальський) - латиномовний поет, випускник Краківської Академії; також блискучий полеміст Мартин Броневський, якого вважають справжнім автором полемічного трактату, що друкувався під псевдонімом Христофор Філалет. Найбільшу славу Острогу принесли українці - визнані публіцисти Герасим Смотрицький і його син Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський, Василь Острозький, Клірик Острозький, літератор Дем'ян Наливайко (брат Северина, ватажка козацько-селянського повстання 1593-1596 рр.), друкарі, книжники. Вихованці ОА працювали вчителями, перекладачами, літераторами, друкарями, проповідниками, секретарями в державних і приватних установах, ставали релігійними діячами. На жаль, не всі імена зберегла для нас історія. До випускників ОА зараховуються Єлисей Плетенецький, Іов Борецький, що заклали основи майбутньої Києво-Могилянської Академії; Мелетій Смотрицький, талановитий письменник, людина, яка залишила глибокий слід в історії української науки й культури як учений, мислитель, якого Д. Бантиш-Каменський назвав "мужем многоязичним", автор славнозвісної "Грамматики славенської", значення якої було надзвичайно великим, оскільки правила правопису, викладені М.Смотрицьким, стали нормою або є моделлю для інших слов'янських мов. Ця книга склала основу для створення російської граматики: на неї спирався М.В.Ломоносов і називав її "Вратами учености". Про вплив "Грамматики" М.Смотрицького на "московську" орфографію та літературу писав відомий російський професор О.Архангельський, зазначивши, що "Смотрицькому... значною мірою належить наша граматична термінологія, котра частково залишилася, не дивлячись на спроби Ломоносова змінити її". Дем'ян Наливайко заснував друкарню в с.Дермані, був одним із

зачинателів української літературної мови задовго до І.Котляревського. Захарія Копистенський - відомий церковний культурний діяч, письменник, перекладач, викладач, редактор, "муж учительний", видавець "Часослова", автор "Книги о вере единой", знаменитої "Палінодії". Вона оцінювалась як фундаментальний церковно-історичний трактат, як наукова праця, котра відзначалась своєю аргументованістю, багатством використаних джерельних матеріалів. Їх Копистенський сам збирав в різних регіонах. Випускником ОА був знаменитий гетьман Запорозького козацтва Петро Конашевич-Сагайдачний (існує цікавий вірш Кас'яна Саковича, в якому підкреслено значення академії для Сагайдачного):

Вихован в вірі православної сходной с літ дитинских

*Шол потом до Острога для наук уцтвивих
Котории там квітли за благочестивих
княжат котории ся в науках кохали
а школи маетностей много фундовали
Аби ся млодя в науках уцтвивих цвѣчила...
Дай Боже би та ся там фундація тривала...*

В Острозькому культурному осередку разом із Академією постало найпотужніше тогочасне українське видавництво. Діяла кирилична друкарня, де працював визначний східнослов'янський друкар Іван Федоров (Федорович), який разом з іншими друкарями видав цілу низку навчальних, богослужбених книг та творів полемічної літератури. Серед них виділяється "Буквар" - для початку "научения дѣтского", перший український підручник, що в 1576 р. вийшов з острозької друкарні, "Книга Новаго завіта...", "Книжки, събраніе вещей нужнѣйших..." Тимофія Михайловича - першій в історії кириличної поліграфії покажчик стародрукованих текстів, шедевр тогочасного друкарства - "Біблія" Острозька (1580 -1581 р.), найвидатніша книга Івана Федорова (Федоровича), "Хронологія" ("Которого ся мѣсяца што за старыхъ вѣковъ дѣло короткое описание") білоруського поета протестанта Андрія Римші. Це - найкращі поліграфічні твори і продукція острозької друкарні фєдорівського періоду. Інтенсивна діяльність цієї друкарні (всього було надруковано до 1612 р. понад 20 видань) сприяла виникненню в Острозі власної папірні, існування якої підтвержується документально протягом 1585 - 1654 рр.

Для потреб студентів і професорів Академії в Острозі при ОА була створена також бібліотека (див. - Бібліотека Острозької

Академії) з латинських, грецьких і церковнословянських видань (130 з них і зараз зберігаються в ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України). Як свідчив сучасник Симон (Шимон) Пекалід (Пенкала, Пенкальський), у 1600 р. в Острозі "квітне бібліотека зібрана з немалим трудом". Вражає географія книжкових зв'язків Академії та видавництва: Аравія, Александрія, Константинополь, Афон, Італія, Москва, Білорусія, Польща, Литва. Значний внесок зробила ОА у розвиток образотворчого та музичного мистецтва. З часом функціонування ОА співпадає діяльність в Острозі єдиного на Волині значного малярського осередку, студентського присоборного хору та міського цеху музикантів, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняної музичної культури. Цьому сприяли зацікавлення кн. В.-К. Острозького до хорового співу та культивування його в стінах Академії. Не випадково ректор Академії згідно з фундаційною грамотою опікувався хором при кафедральному Богоявленському соборі. Учасниками його були студенти. Як наслідок в Острозі виник відомий серед східнослов'янських народів острозький наспів.

В XVI ст. в Острозі проживали поряд з українським населенням значні польська, єврейська та татарська громади, які сприяли формуванню своєрідної острозької міської культури з її етнічною та релігійною толерантністю. Тут декілька століть існувала відома на всю Східну Європу Ешибош - школа коментаторів талмуду. Діяли в Острозі антитринітарський та кальвіністський "збори" зі школами, єзуїтський колегіум.

Занепад ОА, як і всього Острозького культурно-освітнього центру, почався незабаром після смерті князя В.-К. Острозького. Як свідчить унікальний документ "Постановенє на Академіє Острозской", датований приблизно після 1629 р. на потреби Академії ще на початку XVII ст. з більмазького фільварку (окраїна Острога), а також із Завидова та Борисова (під Острогом) й суразьких володінь виконувалися різні повинності, згідно "фундушу і листовного надання від світлої пам'яті князя його милості небощика старого (тобто, В.-К. Острозького, який помер 1608 р. - авт.) з оренди суразьської на школу Острозьку". Можна припустити, аналізуючи цей документ та залучаючи інші свідчення, що припинення надання підтримки і субсидій Академії після смерті кн. В.-К. Острозького призвело до згорання її

діяльності. Висококваліфіковані викладачі-чужоземці вже не мали змоги приїжджати до Острога. Почав розпадатися літературно-публіцистичний гурток, згортала свою діяльність друкарня. Цей процес, однак, тривав біля 10 років і близько 1636 р. ОА припинила своє існування.

Проте, вироблена в Острозі система шкільництва не зникла безслідно. Сформований власне тут тип національного вищого учбового закладу православного спрямування - слов'яно-греко-латинська Академія - був перенесений до Києва і дав імпульс відкриттю Києво-Могилянської Академії, звідки поширився до Молдавії та Москви. У тому, що Київ перейняв естафету українського вищого шкільництва була закономірність. Саме завдяки "острожанам" близько 1615 р. (в час поступового занепаду Академії) тут витворилися два культурно-освітні осередки - братство зі школою та літературно-перекладацький гурток з друкарнею при Печерській Лаврі. До їх становлення, зокрема, доклали зусиль Іов Борецький, перший ректор братської школи, та лаврський архімадрит Єлисей Плетенецький. Вже на їх основі Петро Могила у 1632 р. зміг заснувати Київську Академію. Історія ОА - це надзвичайно багатий джерельний матеріал для філософів, істориків, психологів, педагогів, це - монографії та дисертації подвижницько-просвітницької діяльності вчених-українців, що міцно заклали підвалини національної вищої школи.

Починаючи з 20-х рр. XVII ст. і протягом наступних століть уряди іноземних держав, до складу яких входив Острог, та їх керівні стани робили все можливе для того, щоб перетворити один з найбільших українських політичних, економічних та культурних центрів у провінційне містечко. Попри те, що це їм значною мірою вдалося, Острог зберіг своє національно-культурне значення. Сюди як в "український Єрусалим" їздили видатні українці І. Мазепа, Т.Шевченко, М.Костомаров, П.Куліш, І.Нечуй-Левицький, М.Коцюбинський. Тут отримали освіту Академік А.Кримський, І.Огієнко (майбутній митрополит Іларіон), генерал-хорунжий УНР Л.Ступницький та ін. Острог подарував Україні і світові також значні досягнення в галузі медицини. Символічно продовжуючи починання Яна Лятоша, лікар М.Філончиков вперше у світовій практиці для обробки ран застосував йод (1904 р.), що дістало свою спеціальну назву в медицині

як "метод Філончикова". Прославився і лікар П.Паславський, який першим в Україні видалив зуб (1906 р.).

Світло науки, просвітництва і культури, яке запалила ОА, продовжувало горіти протягом віків, і після більше, ніж 350-річної перерви ОА, нарешті, пережила своє друге народження. Зусилля ентузіастів увінчались довгоочікуваним успіхом. 12 квітня 1994 р. опубліковано Указ Президента України Леоніда Кравчука про утворення Острозького Колегіуму, що незабаром отримав статус Вищого. Указом другого Президента України Леоніда Кучми від 5 червня 1996 р. цей вуз був перейменований в Острозьку Академію. Таким чином, здійснилась історична справедливість про відновлення споконвічної назви цього першого в Східній Європі вищого навчального закладу.

Приміщення сучасної ОА - академістечко, розташоване у мальовничому куточку Острога на базі будинків колишнього монастиря та середніх навчальних закладів. Загальна площа його будівель (понад 10 тис. кв. м) включає три навчальні корпуси, гуртожитки, їдальню, наукову бібліотеку, спортивний комплекс, медичну частину тощо. Спудеями ОА стають випускники середніх шкіл та студенти вищих навчальних закладів, що успішно склали вступний іспит у формі письмового тестування на спеціальності "історія", "культурологія", "економіка", "правознавство".

В ОА 1996-1997 навч. році працює 36 викладачів, 67% з яких доктори та кандидати наук. Студенти, які навчаються в Академії - це, як правило, відмінники, ті, що закінчили середню школу із золотими або срібними медалями, переможці обласних та республіканських олімпіад з окремих предметів, частина з яких навчалися за кордоном. Абітурієнти, які не пройшли за конкурсом, можуть навчатись в ОА на нульовому факультеті, що працює протягом семи місяців з листопада по травень. На нульовому факультеті абітурієнти мають змогу поглибити знання з предметів, які включені у вступне тестування. В ОА навчаються студенти з усіх областей України. Крім того Академія має ліцензію на навчання іноземних громадян.

У новій ОА склались певні традиції початку кожного навчального року. Зокрема, всі спудеї - першокурсники урочисто дають клятву, в якій вони обіцяють: "Сумлінно опанувати

здобутками світової культури і науки, невтомно долати шлях до істини, а пізнавши її, ніколи не зрадити їй... Бути гідними традицій Острозької Академії, видатних її діячів і вихованців: Костянтина Острозького, Гальшки Острозької, Герасима і Мелетія Смотрицьких, Дем'яна і Северина Наливайків, Івана Федоровича, Петра Конашевича-Сагайдачного, всіх вірних синів і дочок України... Ніколи і ні в чому не зрадити чесноти студентського братства, любити і поважати своїх викладачів... Пронести через усе життя любов до рідної землі, ідеали демократії та гуманізму... Вірою і правдою служити своєму народові, віддавати на його благо свої здібності і здобуті знання, захищати його незалежність і демократію..."

В ОА вже існують дві студентські організації: Студентське Братство, яке допомагає розв'язувати проблеми студентського життя та організовувати дозвілля, і Наукове студентське товариство (НСТ) "Академік", що об'єднує студентів, які бажають, займатися науковою роботою. Вже у вересні 1995 р. студенти першого курсу ОВК взяли участь у Рівненському обласному конкурсі студентських науково-пошукових робіт. Ухвалою журі цього конкурсу його призерами стали дві студентки ОА - Н. Ветвінська і Л. Подмайстрович відповідно за спеціальностями конкурсних робіт "культурологія" і "економіка", які серед 30 робіт студентів вузів Рівненщини зайняли перші місця. У 1996р. студентами ОА були подані на черговий обласний конкурс студентських досліджень, з них двоє (Олександр Талавера, студ. 2-го курсу економічного фак-ту та Іван Шишкін, студ. 2-го курсу гуманітарного фак-ту) були відзначені другими преміями. Студенти ОА взяли участь у 1996 р. в декількох наукових конференціях, зокрема 2-ій Всеукраїнській - "Україна: людина, суспільство, природа", науково-практичному семінарі "Міф. Символ. Свідомість" (всі вони відбулися у Києві), "Християнське виховання молоді на ідеях миру та милосердя" (Рівне). У квітні 1996 р. була проведена перша наукова студентська конференція ОА. Вже виданий перший збірник наукових студентських робіт за участю самих студентів, які стали і членами редколегії, і здійснили редагування та комп'ютерний набір текстів, тез, доповідей та повідомлень.

В ОА створена Надзвірна Рада з числа представників громадськості і керівників промисловості та народного господарства західного регіону України. Головою НР ОА є

пан Любомир Буняк, Генеральний директор представництва управління магістрального нафтопроводу "Дружба".

Для всебічної підтримки і сприяння ОА створена Міжнародна Консультативна Рада (МКР). В складі - видатні вчені і діячі науки різних країн світу, зокрема, професори Дарія Маркусь, Джефрі Міррел, Мирон Куропась, Девід Ріплі (всі із США), радник Фрідріх Джонсон (Швеція), М.Шептицький (Великобританія) та інші. Очолює МКР професор Тарас Закидальський з Канади.

У липні 1995 р. за ініціативою ректорату ОА було створене Острозьке Академічне Братство (ОАБ), мета якого - об'єднати найвизначніший духовний потенціал - провідних учених, діячів культури, творчих працівників громадсько-політичних діячів, які зробили вагомий особистий внесок у розбудову і розвиток Острозької Академії, Острога чи Острожчини. Завданням ОАБ є дослідження історії ОА, діяльність видатних острозьких просвітителів, імена яких пов'язані з Академією, історією Української держави, відродженням академічних традицій.

Відповідно до ухвали першої сесії Ради ОАБ за вагомий внесок у розвиток національної науки, освіти та культури і розбудову ОА у липні 1995 р. було присвоєне звання Академіка ОАБ з врученням дипломів та мантий Академіку НАН України віце-прем'єру міністру України Івану Курасу, Академіку НАН України, директору Інституту літератури НАН України Миколі Жулинському, Голові Рівненської облдержадміністрації Роману Василюшину, Президенту Національного Університету "Києво-Могилянська Академія" В'ячеславу Брюховецькому, проректору з наукової роботи ОА, заслуженому діячу науки і техніки України, доктору історичних наук, професору Миколі Ковальському. У 1996 р. звання академіка ОА були присвоєні Віталію Бабаку, заступнику міністра освіти України, доктору технічних наук, Любомиру Буняку, голові Надзірної Ради ОА і Леоніду Кравчуку, першому Президенту України, що своїм указом 1994 р. відновив ОА. Модульна система навчання, що запроваджена в ОА, допомагає залучити до читання лекцій кращі інтелектуальні сили вузів України та зарубіжжя. В ОА регулярно викладають провідні професори та викладачі як вітчизняних, так і західноєвропейських та американських університетів. Серед них: Тарас Закидальський, доктор філософії, професор

Торонтського університету (Канада), Віктор Стів, доктор юридичних наук, Віктор Китастий, президент Американського дому в Україні (США) та Зірка Воронка, професор (США), доктори філософії Північно-Іллінойського університету Мирон Куропась, Девід Ріплі, Джефрі Міррел.

ОА - навчальний заклад, що утворює єдиний академічний науково-дидактичний комплекс з Національним Університетом "Києво-Могилянська Академія". Тут вдало поєднуються вітчизняні та зарубіжні навчальні технології. Добре зарекомендувала себе рейтингова система оцінювання знань що є могутнім стимулюючим засобом у процесі навчання. Для перевірки рівня знань, навичок та умінь студентів широко застосовується система письмових тестів, яка допомагає регулярно й об'єктивно оцінювати рівень підготовки студентів із різних предметів та вчасно ліквідувати прогалини в їх знаннях. Студенти ОА мають право вибирати частину навчальних курсів, що складає близько 30% навчального навантаження, а також можуть за бажанням навчатись паралельно на двох факультетах. У вузі під час вивчення окремих дисциплін, зокрема іноземної мови, використовуються диференційоване навчання студентів. Залежно від рівня володіння навичками та вміннями з іноземної мови, студенти навчаються в різних групах. В ОА вивченню англійської мови приділяється значна увага, оскільки вона, поряд з українською, є другою мовою викладання в навчальному закладі. Крім того, студенти матимуть змогу оволодіти ще однією мовою за вибором (польською, німецькою, французькою, іспанською, латинською).

В ОА працюють комп'ютерні класи, які обладнані найновішими потужними комп'ютерами. ОА входить до Міжнародної системи "Інтернет". Це дає можливість за допомогою електронної пошти обмінюватись інформацією з науковими та навчальними закладами світу.

В ОА функціонує Наукова бібліотека. Вона разом з бібліотеками міста становить бібліотечний комплекс і нараховує близько 100 тис. примірників літератури. В Академії 10-15 % літератури іноземними мовами, 70-75 % - підручники і наукова література, 20 % - художня література. Значний внесок у поновлення НБ ОА зробила "Києво-Могилянська Академія", Парламентська

національна бібліотека, обласні наукові бібліотеки та бібліотеки Рівненщини. Бібліотека також поповнювалась за рахунок надходжень від українських та зарубіжних меценатів.

Випусникам після 4-х років навчання, що здобули вищу освіту (перший освітній рівень), присуджується перший науковий ступінь - бакалавра наук. Після 5-ти років навчання випускники отримують звання спеціаліста. Тим, хто здобув другий освітній рівень після 6-ти років навчання і захисту магістерської наукової роботи присуджується другий науковий ступінь, магістра наук.

ОА є помітним науковим осередком нашої держави. У грудні 1994р. на її базі відкрито Острозьке відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського Національної академії наук України. Це - перший на території історичної Волині академічний гуманітарний осередок. ОА готуватиме для нього фахівців із джерелознавства, археографії і архівознавства. У листопаді 1995р. також на базі ОА відкрито Острозький осередок Українського історичного Товариства (УІТ), центр якого - у м. Кент (штат Огайо, США). Головою президії УІТ є видатний сучасний український історик професор Любомир Винар. В ОА вже поступають видання УІТ, зокрема, "Український історик".

В Академії за участю вчених з України та зарубіжжя відбуваються численні наукові конференції. Найважливішими серед них є Міжнародні конференції: "Виховання молодого

покоління на принципах християнської моралі в процесі духовного відродження України" (1995, 1996, 1997 рр.); "Острог - Волинські Афіни", конференція до 125-річчя від дня народження Лесі Українки і до 130-річчя від дня народження Михайла Грушевського та ін. За результатами конференцій видаються збірники тез та повідомлень. У травні 1996 р. в ОА пройшла перша підсумкова наукова конференція за участю викладачів. Учені Академії поділились своїм творчим науковим доробком та результатами своїх досліджень.

В ОА працює відділ міжнародного співробітництва. Він координує і здійснює обмін інформацією, встановлює зв'язки з іноземними освітніми і науковими установами, вченими, які бажають зробити свій внесок у розвиток ОА, а також іноземцями, які хотіли б навчатися в ОА. Колектив ОА співпрацює з інститутом вищої освіти м.Свонзі (Великобританія), Ягеллонським університетом у Кракові, університетом ім. Марії Кюрі-Склядовської у Любліні (Польща), Північно-Іллінойським університетом (США) та іншими зарубіжними навчальними закладами.

Відроджена ОА стає важливим чинником у подальшому розвитку національної освіти, науки й культури.

Завітайте до Острозької Академії і Ви отримаєте справжню насолоду від безпосереднього дотику до ренесансу української національної науки, адже саме тут Ви побачите її найбільшу цінність - щедрих і натхненних ідеєю відродження ентузіастів.

Література:

- Андрухов П. Український Кембрідж. До 420 - річчя Острозької Академії // Волинь (Рівне) . - 1996. - 9 серп.
- Апанович О. Острозька Академія // Урядовий кур'єр. - 1994. - 15 верес.
- Грушевський М. Історія України - Руси . - К., 1995. - Т 6 (репр. вид. 1907).
- Грушевський М. Культурно - національний рух на Україні в XVI - XVII віці. - Відень, 1919.
- Грушевський М. Історія української літератури. - Відень, 1919.
- Дорошенко Д. Нарис історії України. - К., 1991 (репр. вид. 1932). - Т. 1.
- Ісаєвич Я. Д. Джерела з історії української культури доби феодалізму XVI-XVIII ст. - К., 1972.
- Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні, -2-е вид., перероб., доповн. - Львів, 1983.
- Ісаєвич Я. Д. Острозька Академія як слов'яно-греко-латинський заклад // Матеріали IV наук. - краєзн. конф м. Острог. 1993.
- Ковальський М. Деякі питання дослідження історії Острозької Академії // Спадщина. Бюлетень Острозького наук. - краєзнав. Т - ва "Спадщина" ім. кн. Острозьких. - Острог, 1994. - груд. - №2.
- Марченко М. І. Історія української культури. З найдавніших часів до середини XVII ст. - К., 1961.
- Мацюк О. Я. К истории Острозской бумажной мельницы // Федоровские чтения 1981. - М., 1985.
- Мицько І. Острозька слов'яно-греко-латинська академія. К. 1990.
- Митрополит Іларіон (Огієнко І.) Князь Костянтин Острозький і його культурна праця. Історична монографія. - Вінніпег, 1958.
- Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу - К., 1992 (фотодрук з 1-го вид. К., 1918).
- Огієнко І. Історія українського друкарства. - К., 1994.
- Харлампович К. Западно - русские православные школы XVI и начала XVII вв. Их отношение кинославным. - Казань, 1898. Центральный державный историчный архив Украины. - Київ - ф 26 Луцький земський суд. - од зб. №4/20971.
- Шумовський П. Остріг. Історичний нарис. - Маргет : Вінніпег 1964.
- Яременко А. О. Острозька Академія та європейські університети: Порівняльний аналіз // Матеріали IV наук. - краєзн. конф. "Остріг на порозі 900 - річчя". - (Острог, друк Сокаль), 1993.